

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נצו"י (סליחות)

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוטע בשבע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodelztorj.com

מכון **ארה"ב:**
Mekhon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2023 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת נצבים - וילך

אתם נצבים - להשאר ניצב ועומד באמונתו גם בשעת ההסתר..... ב
'היום' אם בקולו תשמעו - אין יאוש, התחזקות והתחדשות בכל יום ובכל שעה.. ח
ויעשו כולם אגודה אחת - מידת האחדות והצדקה היא מקור הברכה..... יא
במוצאי מנוחה - רוממות ימי הסליחות ובפרט יום א' דסליחות..... יד
לך ה' הצדקה - בקשת 'סליחות' בהכרה כי הבורא אדון הכל, כיצד חטאנו לפניו. יז
ויאמרו הנה יום יום הדין - לנצל את אחרית השנה לטובה כהכנה לקראת ר"ה.. כא

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת נצבים - וילך

אתם נצבים - להשאר ניצב ועומד באמונתו גם בשעת ההסתר

בפרשתן (נצבים ל א), 'והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך' וגו', ולכאורה צ"ב, מדוע הוצרך הכתוב להאריך בלשונו לומר 'והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה' ולא היה די באומרו בלשון קצרה 'והיה כי יבוא עליך הברכה והקללה' וגו', ומבאר ה'אור החיים' הק' זי"ע, בהקדמת דברי חז"ל (ברכות ס): 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה... ולקבלינהו בשמחה', והיינו, שצריך לקבל את הרעה בשמחה בדרך שהוא שמה על הטובה, ומעתה יש לבאר כוונת

הכתוב, כי הנה כלל מסור בידנו שאין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והוא אומרו והיה, ר"ל שיקבל באהבה ובשמחה את כל הקורות עמו וכל אשר יבוא עליך, בין אם יבוא עליו הברכה ובין אם ח"ו הגיע עליו הקללה, והוסיף לומר כל הדברים האלה ללמד שצריך לקבל את הברכה ואת הקללה באופן שווה, שישמח ב'קללה' כמו שהוא שמח ומברך על ה'ברכה'. והיינו מעמא, כי אנו מאמינים בני מאמינים שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וגם 'הקללה' אינה אלא 'ברכה', אלא שהיא מכוסה ומזמנת ונדמית כ'קללה', אך לאמיתו של דבר היא היא הטובה הגמורה להארם, ודייקא ממנה תבוא לו הברכה והישועה*.

א. כה אמר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, כי הנה ידוע שצירוף השם הק' שממנו תוצאות השפעת הפרנסה הוא השם 'חת"ך' היוצא מסופי התיבות של 'פותח את ידך', ורמו גדול יש בזה, שפעמים שנדמה לאדם שאין כאן אלא 'חתך' וקריעה, אך באמת כאן נמצא וכאן היה מקור נביעת מעיין פרנסתו... וכמי שמכינים עבורו בגד נאה, ומתחילה גוזרים את הבד המשובח, שהשוטה צועק אויה לי שמשחיתים את האריג היקר... ואילו מי שיש בו מעט השכל ובינה יודע שכל 'קריעה' וכל 'גזירה' אינה אלא על מנת לתפור את הבגד, ואינו 'מקלקל' אלא מתקן... (הובא ביחסידים הראשונים' עמ' 7).

שמעו נא למה שהתפרסם בימים האחרונים מ'נפלאות הבורא' שיש ללמוד ממנו הרבה מוסר השכל, ישמע חכם ויוסף לקח. הנה יש מדינה בצפון העולם הנקראת

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

ג

'אלסקה' והיא שוכנת לחוף ימים, ואחד מעיקרי מקורות הפרנסה שם הוא מצידת דגי 'סלמון' (סאמען פיש), ומוכרים אותם בכסף מלא לכל העולם כולו. והנה מעולם היתה קצבת הדגים כמאה ועשרים מיליון דגי סלמון שונים לשנה, אבל בשנים האחרונות נתמעטו הדגים באופן נורא, עד כדי שבמקום מסוים בדרום מערב המדינה בו היו בדרך כלל כחמש מיליון דגים נשארו שם בסך הכל כשש מאות אלף בלבד (כמעט כשיעור 'מעשר'), ונבהלו הדייגים ותושבי הארץ על מקור פרנסתם שעומד ומתמוטט, ולא ידעו על מה אבדה הארץ... מה אירע לדגים שנעלמו... ושכרו חוקרים מומחים לברר סיבת הדבר, ובעיקר להציע פתרונות מה ניתן לעשות להחזיר עטרה ליושנה... ישבו החוקרים על המדוכה וערכו בדיקות שונות ולאחר דרישות וחקירות גילו את הסוד ואת התעלומה, שהנה מלבד בני האדם הדייגים הרוצים לצוד את הדגים - היו עוד 'דייגים' הלא המה ה'זאבים', שהיו מתאספים ללכוד את הדגים ולאכלם, ולפני כחמש שנים קצה נפש הדייגים ב'השגת הגבול' של הזאבים והחליטו להבריח אותם משפת הים. אך הם לא ידעו ולא התבוננו בסדר עבודת האכילה של הזאבים, אשר אחר שהמה תופסים את הדג נוטלים אותו לצידי דרכים, ומסתתרים בינות העשבים הגבוהים (צמחיה עבותה) הגדלים שם, בכדי שאותם צמחים ואילנות יסתירו אותם ובכך יוכלו לסעוד את ליבם באין מפריע, ואוכלים את רק את ראש ה'סלמון' (כי בקרבי הדג ישנם דברים המזיקים את הזאבים), ומשאירים את כל גופו שם, והוא הולך ונרקב, עד ששארית גוויתו נעשית כמין 'דשן' משובח הנספג בתוך האדמה ומשביח אותה וגורם לה להרבות את הצמחים כהנה וכהנה, וכתוצאה מכך משמשים הצמחים כמין 'חומה' שלא תיסחף אדמה לתוך הים ותפריע לזרם המים ולתנועת הדגים, זאת ועוד, דגי הסלמון בתחילת חייהם שוהים הם בינות הצמחים עד שייגדלו. וכאשר הניסו וסלקו את הזאבים משם, ולא אכלו את ראש הדגים באותו מקום, ממילא לא היה 'זבל ודשן' לאדמה ונחלש כוחה מלהצמיח קנים וענפים לרוב, וממילא נעלם כח המעצור לסחף האדמה וגם לא היה 'בית גידול' לדגים הקטנים בראשית חייהם, ושוב אין פלא בהתמעטות הדגים. וציוו המומחים על הדייגים להימנע ממחלוקת... ולהפסיק לרדוף את הזאבים, ואכן חזרו הזאבים למקומם, ואף שבו הדגים לאחר כשנתיים למניינם הראשון.

ומלבד ההתפעלות מ'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית', הרי ניתן ללמוד מכאן לקח גדול לתהלוכות החיים, הנה הדייגים חשבו שאין לך רעה גדולה יותר מאותה 'משלחת זאבים' אשר הינם 'גונבים' להם את פרנסתם, ו'מצווה' גדולה להשמידם מתחת פני האדמה, אכן למעשה התברר שדווקא הרעה' היא שמביאה להם את שפע הברכה והטובה, ומבלי ה'קללה' שבזאבים - יתמוטט כל מקור פרנסתם, ומכאן ילמד כל חד וחד בדיליה, לא להיבהל ולהתעצב בבוא עליו הרעה ח"ו שהרי אינו יודע כמה זקוק הוא לאותה רעה שהיא שההכנה וה'מעמיד' לכל הטובה, ואף

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

הן הן הדברים אשר אמר הרה"ק השפת אמת' זי"ע (תרנ"א) על הכתוב בפרשתן (וילך לא יז-כא) 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו', והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד, ולכאורה קשה, הרי ב'שירה' זו נאמרו תוכחות ופורענות הרבה, ואם כן מה מקום ל'שירה', וביאר, שהוא על דרך שנאמר (תהלים קא א) 'לרוד מזמור חסד ומשפט אשירה', ודרשו חז"ל (ברכות ב:) 'אם חסד אשירה אם משפט אשירה', וכן דרשו כיו"ב בכתוב (שם נו יא) 'בה' אהלל דבר באלוקים אהלל דבר' - בה' אהלל דבר זו מדה טובה, באלוקים אהלל דבר זו מדת פורענות, והיינו מעמא, כי כל ה'משפט' והדין הם לטובה, לגודל רחמיו של הקב"ה על בני ישראל, ולכן שפיר נאמר 'את השירה הזאת'.

אם קמים עליו 'זאבים בצורת בני אדם' שנדמה לו שהינם גוזלים אותו וחפצים ברעתו - יתאזר באמונה בבורא כל העולמים כי עמו מקור חיים, ועוד יראו עיניו וישמח ליבו בישועת ה', ומתוך צרה ימציאו פדות ורווחה.

עוד יש להתבונן כיצד ריבוי ההשתדלות מרחיק את הפרנסה, שאותם דייגים לא הסתפקו בהשתדלות הרגילה בצידת הדגים, אלא הוסיפו בהשתדלות מטורפת בעריכת מלחמה עם זאבים, והא קא גרים להו להפסדים עצומים. אלא זו חובת האדם, לעשות את ה'השתדלות' ותו לא, ויסמוך על הקב"ה הנותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו שהוא יפרנס אותו וידאג לכל צרכיו.

ב. נוראות מצינו בדברי ה'דעת זקנים' מבעלי התוס' בפרשתן (לא יז) 'וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם', וז"ל, זהו דרך חיבה, כאדם שחטא לו בנו ואומר רבו להלקותו, והוא אינו יכול לראות בצרת בנו שרחמיו עליו, ומסתיר פניו שלא יראה בהכאת בנו, עכ"ל. והרי שאפילו ה'הסתר פנים' נובע לגודל אהבתו של הקב"ה לבניו חביביו עד שאינו יכול לראות בצרתם, וגם בשעה שנאמר עליה 'וחרה אפי' עדיין חיבתו עלינו.

כה כתב ב'כד הקמח' (ראש השנה), שתיבת 'דין' היא בלשון יחיד, ו'רחמים' היא בלשון רבים, לומר לך שבכל מצב של דין יתרבו ויתגברו הרחמים כהנה וכהנה. ועל פי זה כתב ב'מגדלות מרקחים' (להגה"צ רבי לוי יצחק מצעהלים בנו של הגה"ק בעל ה'ערוגת הבושם' זי"ע) על נ"ך, ביאור נחמד בפסוק הנאמר בתהלים (קייט קנו) 'רחמיק רבים כמשפטיך חייני', כי לעולם הדין הוא יחיד (כי בעצמותו הוא יחיד, עיי"ש), והרחמים הנם רבים, והרי קיי"ל להלכה ש'יחיד ורבים הלכה כרבים', על כן כביכול חייב הקב"ה לפסוק כ'רבים' שהם הרחמים הגוברים, מבטלים וממתקים את כל הדינים, וזהו שאמר הקרא 'רחמיק רבים', וממילא כמשפטיך - עפ"י משפטי התורה חייני - תצילני מכל הדינים לחיי עולם.

הפרטית שלו, ברוח ובגשם, בנוף ובנפש, כי אין זה רעה אלא טובה, ואף אם נסתרים דרכי ה', אין לו אלא להתחזק באמונה טהורה באבינו שבשמים אשר הוא טוב ומיטיב לכל.

וכבר איתא בזה"ק (ח"ג קנט.) לבאר הא דכתיב בפרשתן (כס כה) 'הנסתרות לה' אלוקיננו, שאין לנו לחקור אחר ה'נסתרות', כי מיהו שיכול להבין ולהשיג עומק דעתו ית' הנסתרת מעיני כל חי. ואנו אין לנו אלא להתחזק באמונה פשוטה באבינו אב הרחמן המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים.

עוד יסוד נאמן והלכתא רבתי בהאי עניינא של החיזוק והשמחה גם בשעת ה'רעה' - יש ללמוד מהכתוב בפרשתן (וילך לא יז) 'ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה', וצריך ביאור בשינוי לשון הפסוק, שבתחילה נאמר 'רעות רבות וצרות', ואילו לבסוף כתיב 'מצאוני הרעות האלה', ולא נאמר הרעות והצרות. ומבאר הגרא"מ שך זצ"ל (הקדמה לאבי עזרי' ח"ב) שהנה רעות וצרות יש לכל תיבה משמעות ופירוש שונה, 'רעות' פירושה

ביסוד הדברים ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לר"ה ד"ה ואמר) בהא דכתיב בפרשתן (נצבים כט כג) 'ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת' וגו', ולכאורה צ"ב, מדוע הזכיר הכתוב שה'גוים' ישאלו על מה עשה ה' ככה, וכי בני ישראל לא יתמהו על כובד הגלות. ומבאר וו"ל, אך הפירוש בזה, כי דוקא הגוים יהיו תולים כי כובד הגלות הוא מחמת אשר עזבו, שחטאו בני ישראל ושלחם ביד פשעם, אולם בני ישראל מאמינים כפי שסיים הכתוב 'הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת' (פסוק כה), כי ישראל הם מאמינים ובני מאמינים, הם צריכין להבין זאת כי הגלות הוא ענין נסתר ולעתיד הבל ידעו כי היה לטובה, כמו שנאמר (תהלים צו יא) 'ישמחו השמים ותגל הארץ' וכו' ותגל אותיות גלות, עכ"ל.

וללמד בא, כי מפי עליון לא תצא הרעות, וגם מה שנראה לעיניים כצרה גדולה אשר אין כמותה להרע, וכדוגמת הגלות המר הלזה שאנו שרויים בו קרוב לב' אלפי שנים, אף הוא ענין נסתר אשר לעתיד לבוא יתברר שהיה לטובה, ומכאן ילמד כל חד וחד ב'גלות'

ג. הרה"ק הרי"מ מזלאטשוב זי"ע (תורת המגיד מזלאטשוב ר"ה ד"ה סתרו) ביאר בלשון הפיוט 'נאפד נקמה סתרו יושר עצתו אמונה פעולתו אמת צדיק וישר'. שפעמים נראה לאדם כי הבורא נוהג עמו במידת הדין ובאופן של נאפד נקמה, אבל סתרו יושר - נסתר מאתו כי כל הנהגת הבורא ביושר היא, עצתו אמונה, שיתחזק באמונה שלימה, ואז כבר יווכח בעיניו שכל פעולתו אמת, צדיק וישר הוא.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

עצם הרעה, ואילו 'צרות' הוא מלשון 'צר' (דווקא), וכמו שתירגם אונקלוס 'וְעָקַן' דהיינו מועקה, ר"ל שהאדם מרגיש בעת הרעה שהוא נתון במיצר ובמועקה ורוחו נשברת לרסיסים, וזאת בנוסף לעצם הייסורים שמחמת הרעה. ובאמת הרגשה זו אינה באה מעצם ה'רעה' והייסורים, כי אם מחסרון האמונה והבטחון, על כן הוא עשוק ורצוץ כל הימים, אבל אילו היה תקיף באמונתו בה' ובהשגחתו הפרטית אזי אף בשעת ה'רעה' ח"ו לא היה מרגיש שהוא במיצר, ולא היה לו 'צרות' אלא רק 'רעות', כי בכל רעה אשר תבוא עליו היה מוצא מזור ותנחומים, וכמו שאמר דוד (תהילים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'. ובוה

ד. וכמו שיש לפרש בלשון הכתוב בריש פרשתו (נצבים כט ט) 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם', כי הנה 'ניצב' הוא מלשון עמידה בחוזק וביציבות, והכי קאמר, אתם 'נצבים' ומחזיקים מעמד מתוך האמונה שאתם לפני ה' אלוקיכם המשגיח על כל עולמו ועל כל יציר נוצר.

ויתבאר ביותר במעשה שהיה אצל ה'משגיח' הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל, שפעם לא חש בטוב, וביקש שיקראו לרופא, וכאשר הגיע הרופא לדרוש בשלומו פתח ושאל האם הוא מרגיש בטוב, השיב ר"א כי אכן מרגיש טוב... חזר הרופא ושאל האם כואב לו באיזהו מקום בגופו, גם על זה ענה ר"א בלאו... התרעם הרופא על שקראו לו לחינם, ואמר, אם מע"כ מרגיש בטוב, וגם אין לו כאבים כלל מדוע הטריחו אותי, לבזבז את זמני ואת זמן מע"כ הרב לריק, נענה ר"א ואמר, אעפ"כ, אם 'תטפל' בי תוטב הרגשתי...

לאחר שעשה הרופא מה שעשה והלך מן הבית נגשו בני הבית ושאלו לפשר דבריו הסתומים... השיב ר"א ואמר, הבה נתבונן במעשים שבכל יום, ילד קטן בן כמה שנים רץ ברחבי הבית, לפתע נפל ונחבט כהוגן, כולו אומר מכאוב, זעקותיו עולות עד לב השמים ודמעותיו יורדות עד התהום... ניגשה אליו אימו הרחמנית ומתחילה לפייסו, מרעיפה עליו אהבה וקירבה, אף נותנת לו איזה צוקער'ל (סוכריה), וראה זה 'פלא', התינוק נרגע וחדל מלככות, אף הכאבים פוחתים והולכים... מעתה יש לתמוה, וכי בכוחו של צוקערל לרפאות את הרגל החבוטה או שמא היא סם רפואה... אין זאת אלא כי כך הוא מציאות הדברים שהטביע הקב"ה בעולמו, כל הרגשת כאב ממכה או נפילה וכיו"ב יש בה שני חלקים, א. כאב הגוף. ב. כאב הנפש, כלומר שמלבד האבר שבגוף שנחבט גם הנפש מרגישה שנחבטה, ועיקר הכאב הוא מהרגשה הנפשית (90% כאב נפשי ורק 10% כאב הגוף), על כן כשאמו חובשת את כאב הנפש על ידי שמפייסת אותו ומגלה לו ריבוי אהבה ממילא הנפש נרגעת, גם סמוך ליבו ובטוח באמו שהיא נוטלת אחריות עליו ותכנס ל'עניינים' ותטפל בו, ולא נשאר

שהיא צער הנפש הנה היא גם צער הגוף מאוד, ומזקת לגוף הרבה, וכמה חולאים רעים ימשכו ממנה בר מינן. והנה מכה זו של מדת העצבון היא מעשה ידי אדם, והכוונה דהיינו שכל מכה שתבוא על האדם ודאי היא גזירה מן השמים שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז), וא"כ הכל גזור מן השמים. אבל העצבון שיהיה לאדם זה האדם הוא שהביאו בידו על עצמו, ומן השמים לא גזרו עליו שיהיה לו מכה זו. יען כי העצבון הוא דבר מגונה ושנאווי לפני הקב"ה, והאדם אפילו על עוונותיו אין ראוי להיות נעצב הרבה,

יתבאר היטב כל לשון הפסוק, שבתחילה אמר 'ומצאוהו רעות רבות', ר"ל שפקדו אותו ייסורים ורעות, אך נוסף שבר על שבר שהוא מדוכא בצרה ובמועקה, אך לאחר שמכיר שכל זאת באה לו על כי אין אלוקי בקרבי, ובבר התחזק להשים אל לבו שאבן 'אלוקי בקרבי', הרי הצרה פורחת ונעלמת בלא היתה, ואומר 'מצאוני הרעות האלה' ותו לא.

ובהאי עניינא עלינו להביא דברים יקרים ונפלאים שכתב הגה"ק ה'בן איש חי' ז"ע (אדרת אליהו פר' ויקהל) וז"ל, והנה דע לך ידירי, כי מדת העצבון מלבר

אלא כאב הגוף שהוא 'בטל ביותר משישים' בכאב הנפש, וכאב הגוף בלא כאב הנפש כמעט ואינו כואב.

המשיך ר"א ואמר, אף אני כן, בשעה שתוקפים אותי ייסורים ומכאובים, הריני מתחזק באמונה הטהורה שכל אלו הגיעו אלי מאת אבינו שבשמים, הוא ה'מטפל' בי, והנני סמוך ורגוע שהכל מתנהל על הצד הטוב ביותר... וממילא אין מקום לייסורי הנפש ולרגשות הכאב, אלא רק אברי הגוף חשים שלא בטוב וצריכים עזר וסיוע רפואי, והם כשלעצמם כמעט ואינם תופסים מקום... על כן קראתי לרופא אך בעצם מרגיש אני בטוב...

ה. כה אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל משגיח דישיבת פוניב'ז בשם מו"ר רבי צבי הירש ברודא זצ"ל, אם יצו לאדם שיעמוד ברחובה של עיר ויפשיט את העוברים ושבים ממנעליהם ויחזור להלביש אותם, בוודאי ירגיש הלה השפלה נוראה ובזיון גדול. ומ"מ פוק חזי את 'מוכרי המנעלים', אם תהיה חנותו מלאה קונים, וירבה למדוד את הנעלים על רגליהם מאות פעמים בשעה, תגל נפשו וישמח בכל מיני שמחה, שמא תתמה ההשפלה והבזיון להיכן הלכו... אלא מפני שהוא מרויח בזה את פרנסתו הרי הוא מאושר ושמח בכל פשיטת ולבישת מנעל. כיו"ב כשיבין האדם שהקושי הבא עליו לרווחתו הוא בא בוודאי יגיל וישמח בו (מכתב מאליהו ח"א עמ' 84).
ו. ורמזו זאת במאמר הכתוב (תהילים קטו ד) 'עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם', שכל העצביהם והעצבון אינו אלא מעשה ידי אדם, ואינו מגזירת הייסורים.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

'היום' אם בקולו תשמעו - אין יאוש, התחזקות והתחדשות בכל יום ובכל שעה

בפרשתן (נצבים כט ט-יא), 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם וגו', לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו אשר ה' אלוקיך כורת עמך היום, ופירשו בספה"ק (ובעי"ז בשפ"א תרל"ד) כי 'היום' הכוונה לאותו יום שהאדם עומד בו (לכל יום ויום מימי חייו), וכמו שאמרו (הובא ברש"י שמות יט א, לעיל ו' ו) 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', ור"ל, כי בכל יום ויום נאמר לבני ישראל מחדש - אתם נצבים היום כולכם וגו', לעברך בברית ה' אלוקיך, כי צריך להתחדש תמיד לעבודתו ית"ש ולברות ברית (מחדש) עם הקב"ה.

ואל יתייאש ויאמר, הן רחקתי עד מאד מקוני ובוראי עד שאין לי תקנה, והרי כבר ניסיתי אמש וגם תמול שלשום

ואם מן השמים יגורו עליו יסורין הנה הקב"ה רוצה שהאדם יקבל את היסורין בשמחה ובטוב לבב, ואם בן איך שייך שמן השמים יגורו עליו עצבון מאחר שצריך להיות מקבל גם יסוריו בשמחה, וזה הוא נסיון שעושים לאדם תמיד לראות אם מקבל את כל היסורין הבאים עליו בשמחה או לאו, ואם בן לא אפשר שהם יגורו עליו עצבון. ועוד דמעיקרא עיקר העצבון שיהיה לאדם על פי הרוב יבוא מחסרון אמונה, שאם היה לו אמונה והבטחה בהש"ת בראוי וכמצטרך ודאי לא יבוא לידי עצבון, וא"כ איך שייך שתהיה מדת העצבון גזירה מן השמים. ואם בן מוכרח לומר שזו המכה הקשה היא מעשה ידי אדם, כלומר הוא עצמו הפועל ומביא עליו מכה זו. ונפקא מינה שלזה צריך התעוררות ממנו לשים הבטחתו בהש"ת ויתעורר לבו בשמחה ובגילה. עכ"ל.

ז. ולרוב חשיבות הדברים אשר הם כלל גדול בכל תהלוכות החיים נחזור עליהם בדרך קצרה. שכאשר באה על האדם רעה ח"ו אזי לא נגזר מן השמים אלא עצם המכה וייסורים, אבל לא נגזר עליו כלל שיהא בעצבות, ולא יתכן לומר שחלק מגזירת הייסורים שיהא בצער, שהלא היא דבר מגונה ושנאווי לפני הקב"ה, ומה עוד שעיקר העצבות נובעת מחסרון האמונה, אלא בוודאי שהאדם מביא על עצמו את העצבות, ואדרבה זה עיקר הנסיון אם מקבל את הייסורים בשמחה.

וכך היה אומר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל בשם חותנו הרנ"ז זיו זצ"ל (בנו של הסבא מקעלם), 'אשרי הגבר אשר יסורנו י-ה' (תהילים צד יב), מאושר הוא האיש שמקבל יסורים מהקב"ה. והכוונה כי היסורין שבאים מהבורא ניתן לסובלם בנקל יותר, כי הוא מעניש ברחמים, רק האדם לוקח על עצמו צרות רבות שהם קשים יותר הרבה מעונשי הבורא (ספר הזכרון להרב דסלר עמ' קכז).

ח. וכבר הביא הגה"ק מהר"ש ענגיל זי"ע (שפתי מהר"ש) ששמע מהרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע מצאנו בעידן רעוא דרעוין בלשון הכתוב 'לעברך בברית ה' וכו' כורת עמך

אלוקך כורת עמך היום, כי זו מצוה תמידית להתחדש בנשר נעוריו ולהתחיל מהיום והלאה מבלי להביט אל העבר.^ט

ובאמת אין מקום לייאוש כלל, כי בכל מצב שלא יהיה, יש באיש יהודי כוחות אדירים להתחוק, שהרי כל איש ישראל באשר הוא הריהו מחובר ומקושר אל הקב"ה, ויש בו נקודה פנימית קדושה וטהורה שעל ידה הוא מחובר בעבותות אהבה לאביו שבשמים, ועל זה נאמר (להלן לב ט) 'עקב חבל נחלתו' - שבכיכול כל בני ישראל קשורים ב'חבל' למקורם".

להתחדש ולא עלתה בידי, והבט נא ב'תרגום יונתן' על המשך הקרא (פסוק יח) 'והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך, ופירש, 'והתברך בלבבו' - ויתייאש בלבניה, והרי להדיא שהייאוש קשה מעצם החטא, שכל האמור בהמשך הכתובים קאי על מי שמתייאש, והיינו משום שכל זמן שהוא מנסה להתעורר ולהטיב דרכיו הרי יש לו תקנה, אבל אם כבר מתייאש אחריתו מי ישורנה רח"ל. ובכל עת יזכור את דברי השי"ת 'לעברך בברית אשר ה'

היום, כי סופי התיבות של כורת עמך היום הם 'כתם', ללמד שגם אם חטא האדם חי'ו ויש עליו 'כתם' עדיין הקב"ה רוצה לכרות עמו ברית.

ט. וכמו שפירש אחד מצדיקי דורנו שליט"א בדברי רש"י על הפסוק (נצבים כט יא) 'לעברך בברית ה' אלוקיך - כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בינתיים, שהכוונה היא שכל הרוצה לכרות ברית עם ה' אלוקיו על ידי התשובה עליו לעשות מחיצה מכאן - שלא לחשוב כלל על עברו, אלא יחשב עצמו כתינוק שנולד, ועוד עליו לעשות מחיצה מכאן - בינו לבין עתידו, שלא ידאג על העתיד היאך אוכל עמוד בעבודה הקשה, וכך יוכל לבוא לפני ה' אלוקיו ולכרות עמו הברית. י. הגאון רבי ישראל סלנט'ער זי"ע אמר פעם ל'מתייאש', הנה יצרך הרע מאמין בך יותר ממה שהינך מאמין בעצמך, וראיה מדברי הגמרא (ר"ה טז:) שהשטן מתערב בעת תקיעת שופר, ואמרו בירושלמי (מובא בתוס' שם ד"ה לערבב) שהוא מחמת יראתו שמא הקול הנשמע הוא שופר של משיח וכבר שבו ישראל בתשובה, נמצא השטן מאמין שבכוחך לשוב בתשובה שלימה, ואילו אתה אינך מאמין שבכוחך למחוק את כל עברך ולהתחדש בעבודת קל חי...

יא. בדרך זה ביאר הגה"צ רבי נתן געשטעטנער זצ"ל (בספרו להורות נתן) מה שפירש רש"י בלשון הכתוב 'מחוטב עצך' - 'מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה וכו' ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים, והרי שחוטב עצך ושואב מימיך הכוונה לכנענים, ולכאורה מניין לו לרש"י שהמקרא יוצא מידי פשוטו ואולי הכוונה באמת לישראלים שהם חוטבי עצים ושואבי מים. אלא, כי יהודי לעולם אין משתנה שמו

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

ובזה פירשו צדיקי הדורות (מי השילוח, פרי צדיק ובעוד ספרה"ק) את הכתוב 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוֹקֵיכֶם', שבאיזה מצב שלא תהיו, עדיין אתם נצבים לפני ה' אלוֹקֵיכֶם.

על דרך זה ביארו גם בכתוב בפרשתן (ל' ה') 'אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוֹקֵיךְ ומשם יקחך', שאף אם ירבה האדם לחטוא ח"ו עד שיהא בנידה בקצה השמים הרי משם - מאותה נקודה פנימית שבלב, משם יקבצך ה' אלוֹקֵיךְ, כי תמיד רחמי האב על בנו".

נוראות מצינו במעלת התשובה, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה בפסוק) לבאר דיוק לשון הכתוב 'אתם נצבים לפני ה' אלוֹקֵיכֶם', וז"ל. הענין הוא כי בני נכשלו בחטא העגל וכו', וזהו שאמר אתם נצבים, אתם דיִיקא (כי) במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד, לכן הוציא עצמו מן הכלל, עכ"ל. והיינו שמשנה רבינו אמר להם כי רק אתם זוכים להיות 'נצבים לפני ה' אלוֹקֵיכֶם', ולא אני, מאחר שלא הייתי עמכם בחטא העגל, וע"י התשובה זכו בני ישראל למדרגה נפלאה

מ'איש ישראל' לחוטב עצים ושואב מים'... אף אם נגזר עליו שזו תהא מלאכתו עדיין יהודי הוא... ובעל כרחך שפשוטו של מקרא שהכוונה לכנענים. ואין הדברים אמורים דווקא לענין 'מלאכה', אלא ללמד יצא שבכל מצב יהודי שמו עליו, וישראל אע"פ שחטא ישראל הוא...

והנה הגידו צדיקים מליצה ישרה לזכותם של ישראל לבאר הטעם שקוראים ביום א' דראש השנה 'וה' פקד את שרה' וכל העניין שלאחריו עם הגר וישמעאל, כי שם נאמר (בראשית כא כא) 'ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים', ופירש רש"י, 'ממקום גידוליה, היינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי' (אם תזרוק מקל לאוויר יחזור למקורו ולמקומו, וכך היה אצל הגר, שאף שעזבה את בית אביה ואת ארץ מולדתה מצרים והלכה לאברהם, מ"מ לבסוף שבה למקומה הראשון), וזאת אנו באים 'להזכיר' לפני הקב"ה, רבש"ע, אף אם הרבו בניך לחטוא והתרחקו ממך, אך 'זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי', אחרי ככלות הכל ישובו הם למקורם הראשון...

אף אנו נעני ונאמר, לכל מי שמתיימש מעצמו, ר' איד... 'זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי', גם אם עברת 'גלגולים' הרבה, דע לך ש'העצם' לא משתנה לעולם... ועדיין הינך מחובר ומקושר כבראשונה...

יב. יתר על כן אמרו שני נביאים בסגנון אחד, הלא המה הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות) והרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלא.), כי 'קצה השמים' מרמז על מידת הקדושה (עי' זוח"ב קלו.), ובא הכתוב לומר, שאפילו מי שפגם רח"ל במידה זו, שאין לך 'נידח' כמותו, אף על פי כן משם יקבצך ה' אלוֹקֵיךְ ומשם יקחך בכח התשובה.

כזו לעמוד לפניו יתב"ש יותר ממושה רבינו, שהרי במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לד:)²¹. ומבאר ה'שפת אמת' עוד, ש'היה כל זה הכנה לדורותינו השפלים', ללמדנו על כוחה של תשובה.

בפרשתן (נצבים כ"ט), 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם' וגו', בספה"ק האריכו הרבה לפרש דברי הפסוק בדרך הרמז על פי הנודע ש'היום' רומז לראש השנה (עי' זוה"ק ח"ב ל"ב), ובא הכתוב לומר, דעו כי אתם נצבים היום - בראש השנה לפני ה' אלוקיכם, הוא היום בו כל באי עולם יעברון לפני ית' כבני מרון, ומי לא נפקד כהיום הזה, ונתן הכתוב עצה ודרך כיצד נזכה בדין לשנה טובה ומתוקה בכל העניינים, לזה אמר הכתוב אתם נצבים היום כולכם, שעל ידי שנהיה 'כולכם' באגודה אחת ובאחדות הלבבות²², נזכה לכל הטובות והישועות שבעולם, ברוחניות ובגשמיות²³.

וכן איתא במדרש (תנחומא א) על פסוק זה 'אף אתם כשאפלה (כשאפיל)

כיוצא בדבר ביאר הרה"ק מלעכוויטש זי"ע באמור בפרשתן (ל טו) 'כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך', שהנה תכלית הבריאה היא להפך רע לטוב, וזו מתקיימת ביותר ע"י בעלי תשובה אשר על ידי תשובתם מהפכים את חלק הרע לטוב. ובזה יתפרש הכתוב לשוב עליך שהקב"ה יש לו שמחה מעשיית התשובה, שע"ז נהפך הרע לטוב, ושמחה זו היא כאשר שש על אבותיך - 'בדרך שהיה שמה בעבודת האבות הקדושים שעשו תמיד רצונו ונחת רוח לפניו'²⁴.

יג. בביאור הדבר כבר אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, כי אין כל חידוש לעשות תכשיט מזהב וכסף, אמנם חידוש וחכמה גדולה היא להפוך חתיכת בד קרועה ופשוטה לתכשיט יפה, כיו"ב - כגודל שפלותו של אדם כן גודל חשיבותו כשישוב בתשובה.

יד. ביתר שאת ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (שופטים ד"ה ואם ירחיב) בלשון הכתוב בפרשתן (ל ה) 'והיטיבך והרבך מאבותיך', שהלא פסוק זה נאמר על הזמן בו ישובו בתשובה, ובעלי תשובה הם במדרגה יותר מצדיקים גמורים, על כן 'והיטיבך והרבך מאבותיך' שהם היו רק בבחי' צדיקים גמורים, והיינו שבני ישראל יהיו במדרגה יותר מהאבות הקדושים, ואלמלי מקרא כתוב אי אפשר לאמר...

טו. אחד מצדיקי הדור שליט"א ביאר באופן נפלא בטעם מנהג רבים לומר בערב ראש השנה לאחר מנחה (בסיום השנה ממש) פיוט 'אחות קטנה' שכל כולו בקשה על 'תכלה שנה וקללותיה', כי צריך לזכור את אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ולהתפלל לישועת הכלל, וזו היתה עומק התקנה לומר 'אחות קטנה' באותה שעה,

לכם עתיד להאיר לכם אור עולם וכו', וכבוד ליום הדין [ואף שכפי פשוטו 'יום אימתי בזמן שתהיו כולכם כאנודה אחת, הדין' הכוונה לעתיד לבוא, אך מ"מ גם שנאמר (לעיל ד ה) 'חיים בולכם היום'.

וזכר אמרו חז"ל (מדרש משלי יד) על הפסוק (משלי כא כא) 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד' - רודף צדקה וחסד בעולם הזה ימצא חיים צדקה ונודע מה שאמרו (עיי' ר"ה טו:) 'תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה', נוראות כתב ה'לקט ישר' (הל' ימי הסליחות יב), בשם 'החבר משה מיניץ',

למען נבין ונשכיל כי 'הכניסה' לראש השנה היא על ידי שיחשוב על אחרים וישתדל בטובתם ויתפלל עליהם.

הנה איתא בגמרא (ר"ה לד.) 'אתקין רבי אבהו בקסרי, תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה, והקשו, מה נפשך אי ילולי יליל ליעבד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנוח לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה, ותירצו - מספקא ליה אי גנוחי גניח אי ילולי יליל, וביארו הראשונים, דצורת ה'בכיה' נעשית בכל מקום באופן אחר, יש מקומות שבוכים בילולי ויש בגנוחי, לכן צריכים להריע ב'תרועה' כל סוגי הבכיה. וביארו בזה, שזו היתה 'תקנתו' של רבי אבהו, שכ"א יתקע במקומו כצורת ה'בכיה' של מקום אחר, כי הבוכה רק כצורת מקומו, כלומר, שאינו מבכה אלא את הנעשה אצלו, על חורבן המונח לפניו, זה אינו נוהג כראוי, רק יהיה 'נושא בעול', עד שכל אדם יבכה גם על צרותיו של רעהו, ואפילו הרחוק ממנו, וזהו 'תקנת רבי אבהו' - שבכיו של איש יהודי אינו בכיה פרטית אצלו בביתו על צרותיו, רק שמשותף ומרגיש בצרות של כל בני ישראל.

טז. לעומת זאת אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע בלשון הכתוב בהמשך העניין (פסוק יג) 'ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת', שלא אתכם כשאתם 'לבדכם' בפירוד הלבבות ר"ל אנכי כורת את הברית הזאת... אלא רק כשתהיו בבחי' כולכם'. יז. ביסוד הדברים פירש הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע את המובא ב'נביא' (נחמיה ח) שנאספו כל העם בראש השנה, ועזרא קרא לפניהם את התורה, וכתוב שם (ט-י) שאמרו עזרא ונחמיה 'היום קדוש הוא לה' אלוקים אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה, ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו' וגו', ופירש רש"י 'כי בוכים כל העם - מפני שלא קיימו התורה כראוי', וביאר המהרי"ד, שהיה נשבר ליבם בקרבם מאוד על שלא הכינו עצמם וליבם מקודם כראוי, על כן אמר להם אל תבכו ואל תעצבו אלא שלחו מנות לאין נכון לו - היינו לעני שלא הכין לעצמו 'מנות' ליו"ט כי אין לו משלו, ועי"ז ינהג בהם הקב"ה במדה כנגד מדה, ויקבל תפילותיהם אע"פ שאין להם משלהם...

לפרש היאך אפשר לקרוע ולבטל גזירת קשות ורעות על ידי מצות גמילות חסדים, דהא בתיב (משלי י"ז) 'מלוה ה' חונן דל', ובגמרא (ב"ב י.) אמר רבי יוחנן 'אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול עבד לווה לאיש מלוה' שהקב"ה נעשה כלווה מן האדם והאדם הוא ה'מלווה', והנה בכל מקום קיימא לן (ה"מ י"א) « שהתובע הולך אחר הנתבע (והדין יתקיים בב"ד שהנתבע רוצה לילך אליו), מכל מקום בהלוואה מהווייב הלווה - הנתבע ללכת אחר המלווה - התובע. מעתה,

אם אמרנו שהקב"ה הוא כביכול כלווה ממי שגומל חסד לחברו, נמצא שביד האדם - המלווה להחליט לפני איזה ב"ד הוא רוצה לעמוד בדין, וממילא אפשר לו למעון שרוצה לעמוד בפני מדת החסד והרחמים ולא בפני מדת הדין.

ובזה ביארו מה שאנו אומרים בתפילה (בפיט ונתנה תוקף) 'ויכון בחדס כסאך, ותשב עליו באמת', שע"י גמילות חסד יהא בירינו להחליט באיזה כסא ישב כביכול לדון אותנו"י.

יח. מעשה באברך מחסידי הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע ששהה לצד מיטת ידידו החולה במשך כל היום של ר"ה, ולא בא לבית המדרש רק לעת התקיעות, ומשראהו הרה"ק אמר, זה האיש בן עולם הבא (אף שבדרך כלל לא שמעו ממנו דיבורים כאלו) כי גדולה גמילות חסדים לזכות על ידה לעולם הבא. ויש להסמיך מה שאמר הרה"ק ר' יעקב מפשעווארסק זי"ע על הא דאיתא בגמ' (מגילה לב.) שהגולל ספר תורה נוטל שכר כנגד כולם, ואמר בדרך רמז ומליצה 'איך זאג פשט איז' (אני אומר ש'הפשט' הוא) שהגולל וסוגר את הספר שלומד בו כדי לעזור לאחרים הרי הוא נוטל שכר כנגד כולם...

נוראות מצינו ב'מטה אפרים' (אלף המגן סי' תקפג סק"ד) בשם ספר 'אמרי קודש' בזה הלשון, הזהיר להיות על שולחנו אורח בכל סעודתו אזי נחשב לו כאילו כיון כל כוונת האר"י ז"ל.

מעשה נפלא שמעתי מאחד מצדיקי הדור שליט"א ששמע מפי הרה"ח רבי הערשל הופערט ששמע מפי ה'אופה', כי בשנות המלחמה אחר ה'בליץ' (כשהפציצו הרשעים בלאנדאן) ברחו רבים מלאנדאן דרומה, גם הרה"ק רבי שלום משאץ ברח וישב בגייסטעד, דרכו של הרה"ק היתה להסב סעודותיו עם אורחים המסובים על שולחנו. בכורח המציאות דאז שרר 'מחסור' גדול בעולם, ולא זכו לדגים ובשר רק עם 'תלושים' (vouchers) וגם אז קיבלו חתיכות קטנות מאד בעדם, אמנם, קמח בצל ותפוא"א (Potato) היו להם בשפע רב ואלו היו עיקר מאכלם, ואכן במשך השבוע טבלו פיתם במרק תפוא"א, ורק לקראת שב"ק היו מבשלים לליל שב"ק מים ובהם מעט דמעט בשר ולזה קראו 'מרק', ליום השב"ק הכניסו מעט בשר לתפוא"א ונקרא שמו טשולענט... בשנת תש"ה חל 'ראש השנה' ביום ב' - ג'. לקראת שבת האחרון של השנה הקודמת

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

במוצאי מנוחה - רוממות ימי הסליחות ובפרט יום א' סליחות
 אף לב אבן מתעורר לשוב מדרכיו ומפרי מעלליו, וכדברות קדשו של הרה"ק עומדים אנו בפתח השער לימי 'סליחות' ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שש"ק תשובה מז), על - 'שבת סליחות' י"ב, לעת כזאת הכתוב (ישעיה מב יח) 'החרשים שמעו,

אפה ה'אופה' היחיד בכל העיר חלות כהרגלו, אולם לקראת ראש השנה אפה את חלותיו רק במוצאי שב"ק עד שעה 4 לפנות הבוקר בהגיע זמן אמירת סליחות 'זכור ברית', גם ביום הגדול של ערב ר"ה נהג האופה במנהגו להתענות ביום זה ולא אפה מאומה, וממילא לא הספיקו החלות לכל בני העיר לשני ימי ר"ה. ואכן בליל א' דר"ה אחר הסעודה הודיע המשב"ק להרה"ק משאץ כי לסעודת יום א' דר"ה עדיין יש בבית כדי 'כזית' לכל המסובין המונים בליעה"ר כשלושים נפשות, אבל לליל ב' וכ"ש ליום ב' אין אפילו כזית אחד לצורך סעודות יו"ט - וכל זה מחמת שהאופה לא אבה לוותר על סליחות זכור ברית ועל עוד עניינים נעלים שהוא נוהג בהם בערב ראש השנה (בשנים אחרות היה אופה לפני ער"ה, משא"כ בזאת השנה שהיום שלפני ער"ה חל בשב"ק).

ויהי ממחרת וישכם הרה"ק ללכת לבית הטבילה 4 לפנות הבוקר, והנה בדרכו הוא רואה את ה'אופה', ויען הרה"ק ויאמר אליו, הנה אנוכי בדרכי לביתך (אחר המקווה) לצוות עליך כדברים האלה, הנה עתה השעון מורה על 4, זמן התקיעות בבית מדרשנו בשעה 12, לפניך 8 שעות פתח נא את בית אפייתך - ותאפה חלות כדי סיפוק כל בני העיר, כי פטור אתה מתהלים וכיו"ב, את תפילתך תתפלל בין אפיה לאפיה (כי עד שהחלות נגמרים כדי אפיתם יש הפסקות קטנות) רק לתקיעת שופר תכנס לביהמ"ד, ואם תתאחר אחר 12 אמתין עליך עם התקיעות. נחרד האופה ואמר לרבי, הרי היום 'יעמיד במשפט כל יצורי עולם' השכמתי קום לאמירת כל ספר התהלים לפני התפילה - כיצד אפנה לבית מלאכתי לעסוק בדברי חולין כאלו... א"ל הרה"ק אני אומר תהלים במקומך, ויאמר האופה, כיצד אוכל ללא אמירת 'לקל עורך דין' ושאר פיוטים, אמר לו הרה"ק אף זאת אגיד במקומך... פשט האופה את אצבעו כלפי שמיא, ושאל את הרבי, וכי בשמים ממעל תסכימו להחליף עמי - שיחשב הדבר כאילו אנוכי עמדתי בביהכנ"ס בעבודת הקודש ביום הדין הגדול והנורא א' דר"ה ואילו הרבי עמד ואפה חלות עבור כל בני העיר... אמר לו הרה"ק, אני בוודאי מסכים לך, אבל אם גם אתה מסכים לך הרי שאינך 'סוחר' כלל וכלל... כי בקדושתו הבין שאין לך גדול ממי שדואג למזונם של בני ישראל, ואין לך 'זכות' גדולה כזו לקראת יום הדין (אף שבוודאי על כל אחד לסדר סדריו שיוכל לשהות בימים קדושים כאלו בביהכנ"ס וביהמ"ד בעבודת הקודש, אבל זה שלא טרח לאפות בער"ה, ונמצא שכעת תלוי בידו להאכיל פיות בני ישראל הרעבים בוודאי עליו לאפות חלות עבורם).

יט. ודע כי השבת היא ההכנה וההקדמה לאמירת הסליחות שמתחילים לאומרם 'במוצאי מנוחה', וכמו שכתב ה'לקט יושר' זי"ע (או"ח ח"א עמ' קי"ח) בטעם הדבר שמתחילים לומר סליחות במוצאי שבת דייקא, כי ביום השבת קודש נפנה האדם מכל עסקיו להגות בתורה, והתורה משמחת לב לומדיה, וכן העם שמחים ב'עונג שבת', והרי 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצווה' (שבת ל:), על כן תקנו להתחיל ב'סליחות' מתוך שמחה של מצווה.

דבר זה אף מרומז במאמרינו בתחילת הסליחות, 'איך נפתח לפניך פה דר מתוחים, באלו פנים נשפוך שיחים', כי הרי אמרו ז"ל (בר"ר יא ב) 'ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו', בירכו במאור פניו וקידשו במאור פניו, אינו דומה מאור פניו של אדם בחול למאור פניו בשבת, וממילא אנו אומרים אחר שעבר עלינו יום השב"ק ונתברכנו במאור פנים - באלו פנים דיקא נשפוך שיחנו, כי ב'פני שבת' נוכל להיכנס לימי הסליחות (עיי' הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע נצבים).

עוד ביאר הרה"ק המהרי"ד זי"ע, שהרי 'כל האומר 'ויכולו' מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית' (שבת קיט:), ומדרך העולם שאין נועלים הדלת בפני שותף, לכן תיכף לאחר השבת משהעדנו על בריאת שמים וארץ באמירת ויכולו, ונעשינו כביכול שותפיו יתברך, בידינו לחלות פניו בסליחה, כי בודאי יעננו ביום קראנו.

בין כך ובין כך, כל בר דעת יבין וישכיל 'להשקיע' בשב"ק זו, בריבוי עסק התורה והתפילה בשירות ותשבחות, כי היא תחילה למקראי קודש, ומכוחה נזכה לשוב לאלוקינו כי ירבה לסלוח.

גם ידוע מה שכתב בספה"ק 'סידורו של שבת' (השורש הראשון) כי 'שבת' ר"ת שבת בו תשוב, וכן הביא הרה"ק החוזה מלובלין (דברי אמת מטות) ששמע מרבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע 'ששבת הוא שורש התשובה, לשון שבת - שוב', וכן כתב הרה"ק בעל התניא זי"ע (אגרת התשובה פ"י) בזה"ל, כנודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילה, ו'שבת' אותיות 'תשב אנוש', ועפ"ז נתנו עוד טעם לשבח על שתקנו להתחיל לומר סליחות במוצאי מנוחה, כי קדושת השבת מסייעת לשוב בתשובה שלימה באמת ובתמים, ולאחר 'הרוצה בתשובה' יכול לבקש 'סלח לנו'...

וכה כתב הגה"ק החיד"א זי"ע ב'נחל קדומים' על הא דכתיב בפרשתן (נצבים ל ב) 'ושבת עד ה' אלוקיך', כי וְשַׁבְתָּ אותיות וְשַׁבְתָּ, 'רמז, כי התשובה לא תכון אם לא בשמירת שבת', עיי"ש מה שמבאר בטעם הדבר, ומסיים 'הראת לדעת דלא אפשר לשוב בתשובה הראויה אם לא יזדרז מאד בשמירת שבת, והוא ריוח גדול דבנקל תעלה תשובתו לריח ניחות, וזה רמז וְשַׁבְתָּ קרי ביה וְשַׁבְתָּ, כי התשובה והשבת צריכים זה לזה, כי בזה תשובתו תכון לעד'.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

והעוורים הביטו לראות', והלא יפלא, וכי איך ישמע 'החרש' באזניו, והאיך יבוא 'העיוור' לידי ראות, אלא 'שנם זמנים כה גבוהים שאפילו החרש שומע והעיוור רואה'. ולדין הרברים אמורים, בהגיע שבת סליחות, כבר אין מנוס לומר שלום עלי נפשי, אלא כל אחד יחזיק הישב ב'קרש ההצלה' - תשובה תפילה וצדקה, 'שובו אלי ואשובה אליכם' כא.

והתרומת הדשן) להתיר לי לאכול בסליחות כדי שאוכל ללמוד כמו בשאר ימים, ואמר, גם הקדמונים יודעים זה המעם (שהתענית מפריע מהלימודים), ומכל מקום תקנו להתענות בסליחות, אעפ"י שאינם יכולים ללמוד כמו בשאר ימות השנה, ולכן איננו מתיר לך, עב"ל. והיינו שאלו הימים שונים הם במהותם משאר ימות השנה, ולדין יאמר אף כי נשתנו הזמנים וכהיום אין מורים לרבים להתענות, מכל מקום יש לנו לדעת שנשתנו אלו הימים מכל עמ' קיד), פ"א בקשתני ממנו (מרב),

כ. ומשם הרה"ק מקאצק זי"ע ביאר שם שהנביא צועק אלינו אל תהיו חרשים ועיוורים, כי בידכם הדבר - שלא להיות חרשים ועיוורים.

כא. משל אמרו בשם הגר"ח מבריסק זי"ע, לסוחר ממולח שהחליט להבריח סחורה יקרה מגבולות המדינה למדינה השכנה, וכך דרכה של ההברחה, קובעים עם 'בעל עגלה' מהי העת המוכשרת להברחה, ומאז ועד היום המיועד הסוחר מכין את הסחורה האמורה, והנה מעת קביעת הזמן נודדת שנתו של הסוחר, אף שעדיין רחוקה ממנו ה'הברחה', כי הסחורה שלו היא, ואוי לו ולנפשו אילו ייתפס 'על חם'... שהרי הסחורה ששוויה הון תועפות תוחרם בידי השלטונות, והוא עצמו 'ישב' בבור לאורך ימים ושנים, אכן בעל העגלה נם את שנתו בשלווה, בידעו כי לא לו החטא, הסחורה איננה שלו, מה גם שהוא רגיל לעשות את דרך הגבולות מפקידה לפקידה ומזמן לזמן, אמנם, ככל שמתקרבים לעת זמן אשר נקבע, מתחלת גם שנתו לנדוד בלילות, היחידי שאיננו מרגיש בכל הנעשה והוא ישן את שנתו בשלווה בטוב ובנעימים הרי הוא הסוס בכבודו ובעצמו הנושא את כל המשא הכבד הלז והוא ישן כ'שינת הסוס'... ומדוע, כי לגביו שווים המסע ברחובה של עיר והמסע בהרי הגבולות שבין המדינות - מה לי הכא מה לי התם... אחיי ורעיי אהוביי וידידיי, דוד המלך מתחנן לפנינו (תהלים לב ט) אל תהיו כסוס כפרד, הנה ימים באים ימי הדין, עומדים לפשפש באמתחותינו לראות איזה 'סחורה' נמצאת ברשותנו, וכבר עומדים אנו ממש 'בתחנה האחרונה' סמוך ונראה למעבר הגבול... אל תהיו כסוס שאינו מבין את משמעות הדברים, ונס לו בשלווה על מיטתו, וכשהוא מהלך אינו 'תופס' אם הוא ברחובה של עיר או במעבר גבולות המסוכן... כב. וכע"ז הובא בשו"ת 'שלמת חיים' (או"ח שכ"ה) להגאון הגדול רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק, שענה למלמד אחד ששאלו, היות

ימות השנה, וכל חר וחר בדליה ישנה
 דרכו ויטיבם בתכלית הטוב^כ.

וביותר הדבר נוגע ליום א' דסליחות^{כד},
 כמו שכתב ה'טור' (סימן תקפא)
 שרוב הציבור מתענין ביום הראשון של
 סליחות, וכתב ב'אמרי פנחס' (אות תמה),
 שהרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע 'החמיר
 מאד בטבילת יום א' דסליחות באשמורת,
 ויום ערב ראש השנה באשמורת וראש

השנה ב' הימים בנהוג, אף שהקיל... מכל
 מקום טבילות הנ"ל חמיר מפיו עכ"ל,
 והוא אשר דיברנו שאלו הימים שונים הם
 משאר ימות השנה בעניינם ובמהותם^{כה}.

לך ה' הצדקה - בקשת 'סליחות' בהכרה כי
 הבורא אדון הכל, כיצד חטאנו לפניו

לקראת 'שבת סליחות' שומה עלינו לעיין
 בדברי 'רבינו יונה' בשערי

ונפסק (יו"ד רמה יז ברמ"א) שאסור למלמד דרדקי להיות נייעור בלילה יותר מדי, על
 כן שאלתו בפיו כדת מה לעשות עם ה'השכמה לסליחות', ולא התיר לו להחסיר
 מהשכמה זו (עיי"ש, שנחשב כהתנו כן מעיקרא), וחזינן מכאן, כי הימים הללו שונים מכל
 ימות השנה.

כג. אחד אמר אל הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע אשר הינו משמש בקודש
 בר"ה כ'בעל תפילה' ועליו איבער זעהן דעם מחזור (לעיין במחזור להכיין עצמו), נענה
 לו הרה"ק הן ה'מחזור' נשאר בדיוק כמו שהיה בשנה שעברה ואין בו שום שינוי,
 מוטב שתעיין ותבדוק בעצמך מאשר תבדוק במחזור...

כיוצא בדבר סיפר החסיד הישיש רבי משה בויס זצ"ל, שבצעירותו הסתופף בצלו
 של הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, ובאמצע חודש אלול נכנס אל הרבי
 בכדי להיפרד הימנו לקראת נסיעתו לעירו, שאלו הרבי למה הנך נוסע, ענה ר' משה
 אני 'בעל מתחיל', שאלו הרבי ומהו פירוש 'בעל מתחיל', ענה ר' משה זה העובר
 לפני התיבה ומתחיל את התפילה בפסוקי דזמרה, ענהו הרה"ק ואמר לו, סע לשלום
 אך דע לך עם מי אתה מתחיל...

כד. הרה"ק מסטרעליסק זי"ע היה אומר הכתיבה וחתימה של ר"ה ויוה"כ מתחיל
 כבר מיום א' של סליחות (אמרי קדוש ימים נוראים).

כה. צדיקי בית בעלזא לדורותיהם זי"ע הורו ואף נהגו, כחוק ולא יעבור לגמור ביום
 ראשון דסליחות את כל ספר התהילים בקהל עם. ומסופר על הרה"ק המהרי"ד
 מבעלזא זי"ע, בימי שיבתו כאשר לא היה בקו הבריאות, רצו המשמשים להניאו
 מלהכנס לאמירת תהילים בציבור בבית המדרש ביום א' דסליחות, אך הוא התגבר
 מעל כוחותיו ונכנס לבית המדרש, ולאחר מכן התבטא בקדשו, האיך חשבתם למנוע
 ממני את ההתעוררות הרבה של ה'יהי רצון' שלאחר אמירת תהילים.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

תשובה (ש"א אות י"ב), ו"ל, 'ויותר מהמה (ממי שיצא נקי מכל נכסיו) ראוי שיצטער ויאנה מי שהמרה את השי"ת והשחית והתעיב עלילה לפניו, ולא זכר ויצרו אשר בראו יש מאין, וחסד עשה עמו, וידו תנחה בבל עת, ונוצר נפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו. ואיך טח מראות עיני החוטא, מהשכיל לבבו. והמשכיל אשר נפקחו עיניו יוחקו הדברים האלה בלבו ויבואו חררי רוחו"י.

עוד אמר הרה"ק מהרי"ד זי"ע שיגיעתו ב'עבודה' של יום זה גדולה מיגיעתו בראש השנה ויום הקדוש.

פעם בא יהודי לפני הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע (בימים שהיה דר בעיר תל אביב) ואמר לו, אספר לרבי מעשה שאירע בין זקיני לזקנך הקדוש, פעם הילך הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אחר שהותו אצל רבו הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע, מלובלין אל עבר העיר לעלוב, מרוב עניו ודלותו עשה את דרכו רגלי כי לא היה בידו אפילו כמה פרוטות לשלם ל'בעל עגלה', בעודו בדרכו עמד לכבודו יהודי שנסע על גבי עגלה ושאלו, לאן פניו מועדות, ענהו רבי דוד שפניו מועדות אל עבר העיר לעלוב, אמר לו האיש, יעלה נא מר על מרכבתי ונעשה את דרכינו בצוותא, כי דר אנכי בכפר הסמוך לעיר לעלוב, ובדרך נסיעתי אעבור שם, בהגיעם אל עבר העיר לעלוב הודה לו הרה"ק ונענה אליו, הנה יש לי בית מדרש כאן בעיר זה, ואבקשך שתבוא אלי ביום א' דסליחות. אותו יהודי חשב מיד לעצמו, אה, הנה רק עשיתי עמו חסד וכבר ברצונו לנצל אותי שאבוא להשלים לו מניין בבית מדרשו, והחליט על אתר שבהגיע היום לא ישים פניו אל עבר העיר לעלוב. אתא ובא יום ראשון של סליחות, והרה"ק נכנס אל בית מדרשו כשהוא תר בראשו אנה ואנה, ומשלא מצא את מבוקשו חזר לחדרו וכך היה כמה פעמים בזה אחר זה, שיצא מחדרו וחיפש בין הקהל, ומכיוון שלא מצא חזר אל חדרו. אדהכי והכי נתעורר אותו יהודי וחשב לעצמו הן הרבי מלעלוב אדם קדוש הוא, ומה ביקש ממני שאכנס אליו, וכי כה גדולה היא הטרחה, נו, מדוע לא אקיים בקשתו, ובתוך כך עלה על מרכבתו ונסע אל עבר העיר לעלוב הסמוכה ונכנס לביהמ"ד. משיצא עתה הרה"ק וראהו עומד שם ניגש מיד לאמירת סליחות, ולאחר מכן אמר לו הנה בשנה זו עשית עמדי טובה גדולה, וברצוני היה לברכך ולהשפיע עליך שפע רב וכל טוב, על כן קראתיך שתבוא אלי ביום א' דסליחות כי עתה עת רצון גדול בשמים ממעל, וכעת אברכך שתהיה לך ולזרעך אחריך עשירות מופלגת ואריכות ימים ושנים. ואמר היהודי, הריני נינו של אותו יהודי המתברך, ומעיד אני שהברכה התקיימה במלואה, באשר בכל הדורות מני אז גדלה עשירותינו וכולם האריכו ימים, ומזה נלמד מעלת האי יומא רבה.

כו. בתחילת הסליחות אומרים פסוקי שבח בגדלות השי"ת, ואף שכבר נאמרו בזה כמה טעמים להבין מה עניינם של 'פסוקי דזמרה' אלו קודם בקשת הסליחות,

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

יט

מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית אהרן' לומר סליחות, אלא עליו לבקש סליחות יי. זי"ע (עיי' בית אהרן קלז) שאין לאדם והיינו שלא יאמר הסליחות באמירה

מ"מ נביא בזה ביאור נפלא, הגע בעצמך, הולך לו אדם מן השורה ברחובה של עיר, כשהוא נחפז וממהר מאד ל'עבודתו', מרוב מהירות לא נזהר כראוי ובדרך מרוצתו פגע באחד העוברים והשבים והפילו ארצה, והנה, מתחילה היה נדמה לו שפגע בילד קטן, ע"כ נענה לקראתו בשפה רפה 'מחל נא...' וכמעט שהמשיך במנוסתו. אלא שלפתע הבחין כי לא נער קטון הפיל בפחותו אלא אדם מבוגר ובא בימים, מיד התחנן לפניו 'אוי, מה עשיתי, מחל נא'... ומרבה בסליחה ומחילה בכל פה ובאופן יותר מכובד, תוך שהוא מתרץ עצמו במאה ואחד תירוצים מדוע לא שם לבו לכל הנעשה, והנה משאך החל לפייס את הנופל, פרצה זעקה קורעת מגרונו כי ראה לתדהמתו הגדולה שאין ה'נופל' סתם אדם מכובד מן השורה, אלא אחד מגדולי זקני וצדיקי הדור.... כעת כבר לא מצא מנוח לנפשו אשר נבהלה מאד, ובקושי רב הצליח לחלץ מפיו בלב נשבר ונדכה בקשת סליחה ומחילה בתחנונים ודמעות, על אשר בפזיזותו השפיל את כבוד גדול הדור עד עפר.

עתה, נחזי אנן, אם היה זה האיש ממשיך באותה בקשת סליחה למחצה לשליש ולרביע כבתחילה - אף לאחר שנתברר בפניו שהנופל 'רשכבה' ג', הוא, הרי היה מוסיף בזה חטא על פשע, בהראותו כי אינו מתייחס בכל חומר הענין הראוי למעשהו הנלוז, נמצינו למידיים שעצם הידיעה וההכרה במי שחטא כנגדו היא הנדרשת תחילה בטרם יגש לבקשת הסליחה והמחילה. לכן מקדימים תחילה פסוקים המדברים בגדולת ה' ונוראותיו, ובחסדיו העצומים עמנו, למען תהיה בקשת הסליחה כראוי וכנכון. והן הן דברי רבינו יונה שצריך לזכור יוצרו 'אשר בראו יש מאין, וחסד עשה עמו, וידו תנחהו בכל עת, ונוצר נפשו בכל רגע'.

כז. הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מפרש במה שאנו כופלים ואומרים בנוסח הסליחות 'דלתיך דפקנו רחום וחנון', ע"ד משל למי שיושב בביתו והנה שומע הוא כי מאן דהו דופק בדלת, הרי בידו ה'בחירה' אם לפתוח שעריו או לאו, אבל אם ישמע כי בא איש ובוועט בחזקה על הדלת, הרי הוא ניגש במהרה לראות מי הוא אשר מעיז לבעוט על דלתי ביתי, והנה בגשתו אל הדלת הרי הוא שומע כי עני ודל עומד לאחוריו וזועק בשארית כוחותיו - אם לא תעניק לי בזה הרגע פיסת לחם הריני מת מרעב כאן 'על אתר'... אין כל ספק שהלה ימהר ויחיש לעזרתו ויחיה נפשו ממות... אף אנו אומרים וזועקים, דלתיך דפקנו... פיקוח נפש... לא באנו הנה ל'ניקוש' על הדלת אלא לדפוק בחזקה ולזעוק - רבש"ע אם לא תפתח לנו ותחיש במהרה לעזרתנו בכתובת 'שנה טובה ומתוקה'... הרי 'על אתר' אנו ח'ו'...

בעלמא^{כה}, אלא יבקש מפנימיות לבוט^ל לאב הרחמן שימחול ויסלח לו על כל

מעין זה אמר הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל אמר (בדרשה לפני תקיעת שופר בשיבתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע), כי לכן אומרים וכופלים 'כדלים וכרשים דפקנו דלתך - דלתך דפקנו רחום וחנון', כי המקבץ נדבות בין פתחי הבתים - פרוטה לפרוטה מצרפת, אם דלת אחת לא תפתח בפניו, לא יתעכב האיש שם זמן רב, אלא ימשיך במלאכתו לדלת הבאה, אמנם, אדם הרעב והצמא שכבר כמה ימים לא בא דבר מאכל לפיו, ומרגיש כי בלא אכילה ושתיה תשוב נשמתו ליוצרה בעוד כמה רגעים, לא יסוב מדלת סגורה לדלת הבאה, אלא ימשיך לדפוק בכל כוחו, עד שיפתחו לו הדלת לרווחה, וישיבו את נפשו, כן אנו אומרים, דלתך דפקנו - כי כביכול אנו מרגישים שבלא... לא נוכל להמשיך, אלא נדפוק ונדפוק עד אשר יפתחו בפנינו השערים, וישיבו את נפשנו בכתיבה וחתימה טובה.

וזוהו ג"כ פירוש הפיוט (סליחות ליום א' אשכנז) 'זוחלים ורועדים מיום בואך... רצה עתירתם בעמדם בלילות', כי 'עתירה' היא מלשון הפצרה מרובה (רש"י פר' תולדות עה"פ ויעתר לו ה'), לומר, שב'סליחות' איננו מסתפקים בבקשה גרידא אלא בתחינה והפצרה מרובה, ואל תאמר מי התיר לך להטריח כלפי שמיא, שמע נא לדברי הגה"ק ה'חפץ חיים' (שם עולם, נפוצות ישראל פ"ז), וז"ל. וצריך איש נבר בתפלתו לפני השם יתברך, לדבר לפניו כבן קטן לפני אביו... כל זה יבקש מהשי"ת מעומק לבו, ובוודאי כשישמע הקב"ה את תפלתו הזו תתקבל ברוב חן ויקצוב לו מזונותיו. וכידוע שחוצפה כלפי שמיא מהניא אפילו בדברים פשוטים וכל שכן בדברים קדושים כאלו שהוא לכבוד השם, עכ"ל.

עוד ביאור אמרו בענין זה 'דלתך דפקנו', כי מדרך העולם בבוא העני לבקש נדבת ממון בביהכ"ס או בביהמ"ד יש מי שיענה כנגדו ויאמר 'אין לי' אין הפרוטה מצויה כעת בכיסי... אבל כשמתדפק העני על דלת הבית לא ישיב את פניו ריקם, כי לכן בא העני הנה בידעו שבתוך ה'בית' יש לבעה"ב עכ"פ שווה פרוטה אחת ויותר. לזה אנו אומרים דלתיך דפקנו כביכול, דוגמת העני שבא אל העשיר במקום שבוודאי יש לו, ולכן ממשיכים לאמר 'אל תשיבנו ריקם מלפניך' - א"א שתשיב פנינו ריקם, שכן יודעים אנו להדיא שיש לך, והכל בידך - תן לנו שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה 'שמחה לארצך וששון לעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך'.

כח. הדבר דומה לדרכי בני אדם, שהמפייס את חברו יבא אליו בהכנעה, ובשפה רפה יבקשנו 'סלח לי', אך פעמים שכל כוונתו היא רק לעורר את העומד על אם הדרך ומפריעו מלהלך על כן אומר לו 'אנטשולדיקט' - 'סלח לי' - אל תעמוד בדרכי ותן לי לעבור הלאה. כך לענין ימי הסליחות יש ב' כיתות, יש הבאים אל

העבר ל'. כהא דכתיב (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'", שישפוך נפשו לפני בוחן כליות ולב לא.

בדברי חז"ל (ע"ז ג.) 'מי שמרח בערב שבת יאכל בשבת', כי חודש אלול - חודש השישי למנין החדשים (המתחילים בניסן) הוא כנגד יום השישי - ערב שבת, ואכן מי שמרח והכין עצמו בערב שבת - חודש אלול לקראת חודש תשרי הוא חודש השביעי (שהוא כנגד יום השביעי שב"ק) הוא יאכל בשבת - בחודש השביעי, ויאמרו הנה יום יום הדין - לנצל את אחרית השנה לטובה כהננה לקראת ר"ה

כה אמרו צדיקים (ע"י משמיע שלום להרה"ק רבי שמעון מאמשינוב ז"ע - אלול, ועוד) לרמוז

בוראם ומתחננים אליו בהכנעה שיסלח להם על עוונם כשכוונתם היא לטהר עצמם מכל טינוף ועוון, אך יש מי שאינו אלא אומר, אל תעמוד בדרכי, כאומר תן לי לעבור את אלו הימים וכבר יעברו ויחלפו להם כל הימים הנוראים...

כט. ויתבונן במה שאמר הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס השלם, סליחות תנג) שהפזמון 'במוצאי מנוחה' של יום א' דסליחות נבנה עפ"י אותיות א' ב', וכל אות חרוז בפני עצמו, רק אות נ' וס' סמוכים זה לזה - 'נא סגבם' (שגבם) להסמיך את הנ' וס' יחדיו, שיעלו לתיבת 'נס'... כי אכן אין בידינו מעש לבוא עימם אל המלך אלא רק לניסי הקב"ה אנו מייחלים, וכמו שאנו מבקשים 'תראם ניסיך עושה גדולות', וע"כ עלינו להרבות בתפילה ובתחנונים לפני מלך שומע תפילה.

ל. סיפר הרה"ח רבי יוסף שטערביצער זצ"ל שהיה 'בעל תפילה' אצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, פעם אחת קודם אמירת הסליחות ביום ראשון של סליחות קראו הרה"ק מהר"א אליו ואמר לו, בא ואלמדך כוונת אמירת הסליחות, רץ רבי יוסף בהתרגשות רבה, מאחר שהיה בטוח שהנה ישמע עתה רזי מעלה, אך הרה"ק אמר לו בגשתך אל העמוד תכוון דבר אחד, להתפלל בקול רם, ובהתעוררות, ובלשון קדשו 'הויעך... הויעך... הויעך...' (בקול רם), כדי שכל העם ישמע ויתעורר, ואל תיתן דאגה לנפשך שמא יצרד קולך, כי אפילו אם כבר לא יהא לך קול רם יש מי שיחליף אותך, כי העיקר באמירת הסליחות הוא שימת הלב וההתעוררות לתשובה שלימה. לא. שמעו נא למעשה שהיה לפני כמה שנים כאן בארץ הקודש, באחד הימים ראה מוכר בחנות התכשיטים איך שילדה קטנה נכנסה לחנותו ומתבוננת בתכשיטים הפרושים על השולחנות, אחר היא נגשה למוכר ושאלה אותו האם הוא מזהב אמיתי, ויען המוכר - הן, ומה המחיר, שאלה המוכר וכי יש ברשותך מעות, ענתה הילדה הן, ופתחה את ארנקה ושפכה על השולחן את כל המעות שבו, המוכר שראה עם מי יש לו כאן 'עסק' - כי כל המעות עלו יחדיו לכמה פרוטות בודדות רצה לשלחה מעל פניו, אבל הילדה נענתה לעומתו, שמע נא, לפני כמחצית השנה מתה עלי אמי ז"ל,

כשייגמר דינו לטובה ולברכה לשנת הוסיף הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נצבים גאולה וישועה י"ב).
 ר"ה הבל) וז"ל. 'הכל הולך אחר

ונשארנו כחמשה יתומים קטנים בבית לבדנו, והנה אחות גדולה יש לנו בבית, אשר היא דואגת לנו כאם רחמניה - מבשלת ומכבסת, מאכילה ומשקה אותנו, היום יש לאחות זו 'יום הולדת' והנני מכירה את 'טעמה' כי אוהבת היא מאד תכשיט זה, לכן אספתי כל רכושי והבאתיו הנה ע"מ לקנות עבורה תכשיט נחמד זה... לבו של המוכר עמד להתפלץ לנוכח דיבורים אלו... ע"כ אמר לה, קחי נא תכשיט זה חנם אין כסף... בערבו של יום, הגיעה ה'אחות' ותכשיטה בידה, ושאלה, האם אחותי הקטנה קנתה תכשיט זה היום... השיב לה המוכר בהן, שאלה הנערה, וכי שילמה על כך, השיב המוכר - היא שילמה מחירו המלא. תממה האחות והרי ידעתי שאין לה כל כך הרבה מעות, אמר לה המוכר, הנה, תכשיטים הללו אין להם מחיר קבוע... אלא הכל לפי המוכר והקונה, קטנה זו שילמה את כל תמורת התכשיט - שכן היא נתנה את כל לבה עבורו, והצליחה לרגש גם אותי עד שלא יכולתי לעמוד כנגד רגשות לבה של יתומה זו... עד"ז יאמר לדידן לעת שאנו ניגשים לבקש סליחות ולעורר רחמים משמי מרומים, ובמה 'נשלם' לו להקב"ה... אשר על כן מקדימים לומר 'לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים', כי בשברון לב אמיתי 'נקנה' לעצמו סליחה ומחילה, כי לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה.

לב. ידוע מה שכתבו בספה"ק (מהר"ש מבעלזא זי"ע וכבר הביא כן בלקט יושר' בשם רבו ה'תרומת הדשן') כי שם החודש אלול רומז על עניין התשובה, כי שמות חדשים עלו מבבל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב) ו'אלול' בלשון ארמי הוא לשון חיפוש, וכמו שנאמר (במדבר יג ב) 'ויתורו את ארץ כנען', ותרגם אונקלוס 'ויַאֲלֹלוּ', ובא לרמז על חובת החיפוש במעשיו ולבחון את דרכיו האם טובים הם בעיני ה'...

וביתר ביאור עפ"י משעה שהיה, בימים מקדם אחר המלחמה, כאשר נתרבה ישוב בני ישראל על אדמת אמעריקע, באותם הימים יצא פסק דין מסוים מבית הגאון האדיר רבי משה פיינשטיין זצ"ל, משהגיעה השמועה לאזני הרה"ק מסאטמאר זי"ע חשש שהדברים ישפיעו על ה'הלוך ילך' של היראים לדבר ה' (מצד הנהגה, לא מצד הלכה) ושלח 'משלחת' רבנים אל הגר"מ לבקש ממנו לחזור בו מפסק דין זה, בבואם לבית הגר"מ קיבלם במאור פניו, ופתח להם מדברי הגמ' ראשונים אחרונים שז"ע וכו', והוכיח להם כי 'פסק' זה נבנה על 'יסודות' איתנים, והוא לכתחילה שבלכתחילה - ולא נפסק כן מחמת שרצה להקל בשעת הדחק וכיו"ב, חזרו בני המשלחת לרבם ואמרו לו כך וכך הוה מעשה, אמר להם הרבי, וכי בקשתי ממכם להתדיין עם הגאון הגדול על צדקת פסקו... שלחתי אתכם לבקש ממנו שיחזור בו, והוסיף, אולי שז"ע

החתום' - אלול הוא בחי' ערב שבת יהודי מוסיף מחול אל הקודש - כי ותשרי בחי' שבת, וכמו שאמרו רבוה"ק קדושת שבת עצמה גבוהה מאוד, כמו"ב זי"ע שכל ההשפעה היותרת מש"ק לימי החול הוא ע"י 'תוספת שבת', מה שאיש ממה שמוסיף בתשובה"י ומעש"ט מאלול

הוא יודע יותר טוב ממני, אבל את אמעריקע אני יודע יותר טוב (המדובר מאמעריקע דאז בראשית דרכי יראים ושלמים בקרבה, ולא כהיום שרבו בה קהילות קהילות יראים ושלמים מסולאים בפז). והיינו שהרבי חשש שפסק זה יביא חורבן על בני הדור, כי ישנם דברים המותרים בהלכה, אבל חייבים להחמיר עליהם מצד גדר וסייג, בכדי שלא יבואו לפרוץ במה שבאמת אסור עפ"י גדרי הקדושה והיראה, וד"ל.

ולדידן, בהגיע חודש אלול על כל אחד להיות 'מרגל' - ויאללון, יבדוק היטב בחדרי משכיות לבנו, את ה'אמעריקע' שלו, היכן הם חולשותיו, מה מצבו בעניני ירא"ש וגדרי קדושה... יוסיף עליהם בשמחה רבה כהנה וכהנה, ויעמיד עצמו על דרך טוב. לג. חיזוק עצום מצינו בדברי הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאז'ניץ זי"ע בספרו 'באר משה' (עקב) כשהוא מקדים להביא מאמר צדיקים (עי' 'עבודת ישראל' ראה ד"ה עשר בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע) על הא דאיתא במשנה (ירוש' ר"ה) 'באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי', שלפי דעת תנא קמא, מי שמתעורר ביראת ה' לשוב בתשובה רק באחד באלול הרי הוא כ'בהמה' שאין בה דעת, כי מי שיש בו דעת אדם הרי הוא ירא מהשי"ת כל השנה כולה, אכן רבי אלעזר ורבי שמעון חולקים עליו ואומרים, שאכן זה השב באחד אלול עדיין בגדר 'אדם' הוא, ורק מי שאינו נזכר לשוב עד ראש השנה שהוא יומא דדינא על כולי עלמא אזי הוא 'נמשל כבהמות נדמו', כי עכ"פ צריך לדרוש ל' יום קודם.

וכתב הרה"ק ה'באר משה' שכל זה נאמר כלפי הדורות הקודמים, אבל בדורות הללו שבעוה"ר נתמעט הלבבות 'אם מי שעכ"פ מתחרט ושב ממעשיו בגמר שנה אעפ"כ הוא חשוב מאוד בעיני השי"ת ב"ה ושמח בו ובמעשיו עד מאוד'. ומרמז זאת בלשון הכתוב (לעיל ז יב) 'והיה עקב תשמעון', ש'אין והיה אלא לשון שמחה', והכי קאמר שמחה תהיה לפניו ית"ש, אפילו אם רק עקב תשמעון את המשפטים האלה, פירוש אף אם ח"ו תתשלם במצוות בכל השנה, אך בהגיע עקב, היינו בסוף השנה תשמעון. וכך איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (עיי' אלול תרמ"ד) על הפסוק (לעיל יא יב) 'עיני ה' אלוך בה מראשית השנה - ועד אחרית שנה', שמתחילת השנה יושב הקב"ה ומצפה מתי תבוא כבר אחרית שנה שאז ישובו אליו בניו בתשובה שלימה.

אגב אורחא נביא עוד מיילי מעלייתא במעלת דורות האחרונים שאמר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק כי תצא יב) לבאר במה שנאמר (ישעיה נד א) 'רני

על תשריילי, ואם עברו ימי אלול עד לכה"פ שאלו הימים האחרונים לא יעברו עכשיו, ועדיין לא הוסיף בהם כלום ישתדל לריקיה.

עקרה לא ילדה וכו' כי רבים בני שוממה בעולה, ופירשו חז"ל (ברכות י.) שהכוונה היא ליכנסת ישראל שאכן 'ילדה' כדכתיב בסיפא 'כי רבים בני שוממה', אלא שנקראת 'עקרה' שלא ילדה בנים לגיהנום, ועדיין צריך ביאור שלכאורה נראה כסתירה שמצד אחד נחשבת היא ל'עקרה' ומאידך רבים בני שוממה, אלא הכוונה היא כלפי דורות הללו שנראה כעקרה 'שהדור הולך וחסר', ואין להשוות 'בני שוממה' - מעשיהם של בני הדורות האלו כלפי 'בני בעולה' אלא הצדיקים בדורות הראשונים, אך אף על פי כן רבים בני שוממה מבני בעולה - 'אף שהם דלים במעלתם חשובים הם אצל השי"ת כרבים וגדולים מהם, שהם בני שוממה - בדור יתום, ודבר קטן שעושים נחשב למעלה יותר מבני בעולה של הדורות הראשונים'...

לד. עוד אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נצבים ד"ה דתשרי) בלשון הזמר 'אזמר בשבחין' (לליל שב"ק) יהא רעוא - יה"ר מלפניך אבינו שבשמים, קמיה דתשרי - שעוד בטרם יבוא חודש תשרי על עמיה - יעוררו עצמם עם בני ישראל, ואז דיתענג לשמיה במתיקין ודובשין - ירגיש מתיקות בעבודתו יתב"ש, ויזכה להשפעות טובות בבני חיי ומזוני רוויחי.

לה. והנה שמענו רבים האומרים כבר עברו עלינו רוב ימי אלול... וחבל על דאבדין... הנה, ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למי שחושב כן כשהוא 'מוצא' עצמו ב'שים שלום' שבסוף תפילה 'שמונה-עשרה', והוא שם לבו כי כל התפילה כולה עברה עליו רק בשפתיים, ואילו לבו היה 'במקום אחר'... ומה תועלת יש לכוון בברכה האחרונה, ודחה הח"ח 'טענה' זו בשתי ידיים, במשל למה הדבר דומה, לנערה שעמדה בשוק והעמידה לפניו שולחן מלא תפוחים, עברו שם כמה 'שקצים' והתאוו תאוה... ורצו לקחת בלי לשלם, מה עשו הפכו את השולחן ונתפזרו התפוחים על הארץ והחלו ללקט מכל הבא ליד, החלה הנערה לבכות בקול רם ולזעוק על החמס והעושק לאור יום, אמר לה חכם אחד, לא עת לבכות עכשיו... אלא עשי כמעשיהם, המה חוטפים, גם את תחטפי ותצילי ככל האפשר, הרימי תפוחים מכל הבא ליד, ולכל הפחות הם יהיו לפליטה... אבל אם תבכי - לא ישאר בידייך כלום... המשיך הח"ח על זה הדרך, כי 'הנזכר' בסוף התפילה שלא כיוון עד עתה, אל יבכה ויקונן על שהיצר הרע 'גזל' ממנו את התפילה... אלא לכל הפחות 'יתפוס' את הברכה שנשארה, יכוון בה בכל ליבו, וממנה יהיו לו 'רווחים' הרבה.. אף אנן נעני ונאמר, אל תבכה על הימים שחלפו, אלא החזק בימים הנמצאים, ולכל הפחות תשקיע מעתה בריבוי תשובה ותפילה וצדקה, ומהם יהיו לך רווחים לכל השנה הבעל"ט...

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

כה

וכבר כתב רבינו ה'מאירי' ב'חיבור' ו"ל, על ענין היותו קרוב, שראוי לכל
התשובה' (מאמר ב פרק א) על אדם להשתדל קודם ראש השנה בהפצר
הפסוק (ישעי' נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו תפלותי, כדי שיכנס בראש השנה בטהרת
קראוהו בהיותו קרוב', וז"ל, ובדרש אמרו הלב.

וכבר הבאנו מה שסיפר אחד מתלמידי הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל המשגיח
דישיבת 'קול תורה', שליווה את רבי גדליה בערב ראש השנה לעת ערב בדרכו לבית
הכנסת, וביקש מרבו שיאמר לו איזה דבר חיזוק והתעוררות לקראת האי יומא רבא,
נענה לו רבי גדליה 'עדיין נשארו כמה דקות (מינוט) בחודש הרחמים - אלול, צריך
לנצל את זה!...

יש להסמיך לזה מה דאיתא בתשובות מהרי"ל (תשובה ל"ג) אודות הרוצה להוסיף
בערב ר"ה מחול על הקודש - ולקבל על עצמו קדושת יום טוב קודם חשיכה, ומסיק
שלא יקדש 'קידוש היום' קודם צאת הכוכבים, כדי שלא יאמר 'מקדש ישראל ויום
הזיכרון, ויתחיל את 'יום הדין' קודם זמנו, ואפשר להעמיס בדבריו שלא ימעט מימי
ה'רחמים' של חודש אלול, ודי בהערה והארה זו...

לו. מן העניין להביא מה שכתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (תהילות ישראל על
תהילים מב) וז"ל, עיקר תפלת חודש אלול שיזמין הקב"ה לנו מקור דמעה שנוכל
להתפלל בר"ה וביוה"כ בבכי ודמעות שליש, עכ"ל, ומבאר טעמא דמילתא שהרי
'שערי דמעות לא ננעלו' (ברכות לב:), ואם ברצוננו לפעול לנו שנה טובה ומתוקה
בתפילותינו בר"ה ויוה"כ על ידי שיעלו התפילות לשמי מרומים ויתקבלו שם באהבה
וברצון לפני מלך שומע תפילה - מוכרחים אנו להתפלל בבכי ובדמעות שליש.

ובזה מבאר מה שנאמר (תהילים מב ד) 'היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה', שכשם
שצריך להתפלל על ה'לחם' והפרנסה יומם ולילה כך היתה לי תפילתי בימים אלו
(עיי"ש שמבאר כל המזמור על ענייני ר"ה) אודות 'דמעתי' - 'שיתן הקב"ה לנו לב בשר'.

לעומת זאת הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע אמר כי עיקר הדין בראש השנה
הוא אודות התפילות בחודש אלול, כמה התפלל והיאך התפלל והאם הרבה באמירת
מזמורי תהילים, ובזה ביאר הא דאיתא בגמ' (ר"ה יח.) 'בר"ה כל באי העולם עוברין
לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא (כבשים למעשר) וכו', רב
יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד, ש'אמרנא' מרמז על לשון 'אמירה',
והיינו שכל באי עולם עוברים לפניו לדין כמה התפללו, ואילו רב יהודה אמר בשם
שמואל כחיילות של בית דוד דהיינו מזמורי תהילות דוד בן ישי, שהם ה'חיילים'
וכלי הזיין של בני ישראל ושל בית דוד, וע"ז גופא המשפט אודות ה'חיילות'
ואמירת התהילים.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

נפלאות מצינו בדברי הגה"ק ה'נודע היהודה' זי"ע (דרושי הצל"ח דרוש א אות ו-ח), המבאר בלשון הכתוב (לעיל כ"ב) 'והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבוא השמש יבוא אל תוך המתנה', כי מי שנשבה ברשת יצרו ונכשל בראיית מראות אסורות רח"ל, הריהו נחשב כ'עיוור', כמו כן, השומע דברי איסור נחשב כ'חרש', ומעתה היאך יגש אדם זה להתקרב אל בוראו, והא כתיב (ויקרא כא יח) 'כי כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח', ואף זה בכלל אלו ה'בעלי מומין' ייחשב. עוד מקדים להביא בשם ה'כלבו' (הוא מפורש בזה"ק ח"ג ערה). שכאשר בא יבוא השמן להשטין ולקטרג על עם בני ישראל ביום הדין, אומר לו הקב"ה לך נא והבא 'עדים' נאמנים אשר יעידו כדברך, ואכן, השמן הולך אל השמש והירח ומבקשם לבא להעיד לפני בית דין של מעלה. והנה, השמש שומעת לו ובאה להעיד, אך הירח אינו רוצה לספר בגנותן של ישראל, לכן מתכסה באותה שעה כמו שנאמר

(תהלים פ"א ד) 'בכסה ליום חגנו', וממילא נשארת השמש לחוד, ועד אחד אין עדותו עדות, עד כאן דברי ה'כלבו'. מוסיף על זה הצל"ח, שהנה אמרו (קדושין ס"ו) שאף שערך אחד אינו נאמן מכל מקום הינו רק בשאר עדות, אבל נאמן הוא על מומין שבגופו, והרי אמרנו שעל ידי החטא עשה האדם לעצמו 'מומין שבגופו' כפיסח או עיוור, ועל כך יש בידי השמן להעיד אף בעדות היחידה של השמש, והעצה היעוצה היא רק והיה לפנות ערב בפנות השנה, ירחץ האדם במים - בדמעות, את נפשו רוחו ונשמתו, וינקה אותם מכל סיג ופגם, וממילא יסורו מאתו כל המומים שבגופו, ובוה כבוא השמש להעיד לבדו כנגד בני ישראל, לא יקבלו את עדותו, ובני ישראל יוכו לבוא אל תוך המחנה שכינה, ויצאו זכאים בדין י"י.

תחילה למקראי קודש הוא החיווק וההתחזקות בשבת קודש נא, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ה) וז"ל, ובאמת צריבין להתחזק

בין כך ובין כך, למדנו אודות ריבוי התפילה בחודש אלול, ועכ"פ בשלהי החודש בעמדנו סמוך ונראה לראש השנה, וכלל הדברים הוא כלשונו הזהב של רבינו ה'טור' (סי' תקפ"א) כל המוסיף לבקש רחמים זכות הוא לו...

לז. מובא (דעת זקנים עמ' עד) בשם הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשרנאסטרסר זי"ע [בן הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע], שעצה היעוצה לצאת זכאי בדין, שבשלושה

ימים קודם 'יום המשפט' לא תהא לו שום שייכות עם היצה"ר, כי בדיני עדות קיימא לן (סנהדרין כז: שו"ע חו"מ סימן ז סעיף ז) 'הדיין יכול לדון את אהבו ולא את שונאו, ואיזהו שונא שאינו יכול לדון, כל שלא דיבר עמו ג' ימים מחמת איבה', ואמרו חז"ל (ברכות סא:): 'צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יצר רע שופטן', וממילא זה האיש שלא

בשבת אחרונה שבסוף השנה^ל, כמאמרם ז"ל אילו שמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, ויכולה השבת שתרחם (שבת יב.). עכ"ל^ט.

ביותר צריך חיוזק בערב ר"ה - יום אחרון בשנה, וכפי שהמליצו עליו צדיקים בדברי חז"ל (ר"ה ב:) יום אחד בשנה חשוב שנה, והרי דין זה נאמר במנין השנים למלכים (בשמרות), וכלומר שהמלך שנתמנה למלכות אף ביום אחרון של שנה ייחשב לו ממחרת כשנה שניה,

כיו"ב לענין המלכת ממ"ה הקב"ה על עצמו, המקבל עול מלכות שמים על עצמו ביום זה, נחשב לו כמו שעברה עליו כל השנה בקבלת עול מלכות שמים (הובא בליקוטי הר"ם, ער"ה)^ב. ואף ברגעים אחרונים של השנה^ג עדיין בידו להתנתק לגמרי מן היצר הרע בשעתא חדא וברגעא חדא. וכעין שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה ב ב) 'ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החומא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד'.

דיבר עם יצרו זה השטן שלושה ימים מחמת איבה, נפסל השטן מלהיות הדיין שלו ולכן יצא זכאי בדין, אך כל זה בתנאי קודם למעשה שבימים אלו יעזוב אותו לגמרי, ולא תהא לו שום שייכות עמו מטוב ועד רע.

לח. איתא ב'לבוש' (סי' תכח ד) שקריאת פרשת 'אתם נצבים' צריכה להיות בשבת קודם ראש השנה, לפי שנכתב בה רבות מענייני התשובה.

לט. וכך אמר הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע (נר"י סוף אות א) בשם צדיקים קדמונים, שכדוגמת המטה, כאשר מרימים אותו אף רק בקצהו, מתרומם כל המטה כולו, כמו כן בשבת זו בקצה השנה, על ידי שיתרומם ויתקרב אל בוראו ירומם בזה את כל השנה כולה, להפכה לטובה ולברכה.

מ. ושם הובא שאמר כן לחסיד אחד בעת רדת היום בער"ה, בתוספת דברים ש'מקצת היום ככולו' (פסחים ד.) וא"כ 'ברגע' אחרון של השנה אפשר לתקן את כל השנה - ע"י תשובה אמיתית מעומק הלב.

מא. ועל דרך שביאר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע את בקשתנו בתפילת המנחה לעת ערב בער"ה 'ברך עלינו את השנה הזאת' כי ישועת ה' כהרף עין, וברגע כמימרא יתגלה למפרע כי כל השנה שעברה הייתה לטובה.

מיהו האמת יאמר, דקושיא מעיקרא ליתא, וכפי שרגיל אחד מגדולי מירושלים זצ"ל לספר, על אחד שהיה מעלה קושיא זו באוזניו תמיד, מדוע צריך להתפלל שיברך השי"ת 'את השנה הזאת' בער"ה כאשר כבר תמה השנה, עד שבאחת השנים אחר שהתפלל תפילת מנחה קיבל הודעה מעבר לים שכל עסקיו הגדולים שבארה"ב ירדו לטמיון ברגע כמימרא, ומאז הבין היטב כמה צריך להתפלל אף על אותן שעות ספורות שלא יארע לו שום תקלה וצרה ח"ו.

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

כתב ה'טור' (או"ח ר"ה סימן תקפא) נוהגין באשכנז להתענות כולם ב'ערב ראש השנה', וסמוך לזה ממדרש ר' תנחומא, משל למדינה שחייבת מס למלך ולא נתנו לו, בא אליה בחיל לגבותו כשנתקרב אליה בעשרה פרסאות, יצאו גדולי המדינה לקראתו ואמרו לו אין לנו מה ליתן לך, הניח להם שלישי. כיון שנתקרב יותר, יצאו בינוני העיר לקראתו, הניח להם שלישי השני. כשנתקרב יותר יצאו כל בני העיר לקראתו והניח להם הכל. כך, המלך זה הקב"ה, בני המדינה

אלו ישראל שמסגלים עונות כל השנה. ער"ה הגדולים מתעניין^{גי} ומוותר להם שלישי עונותיהם, ב' ימים בינונים מתעניין ומוותר להם ב' שלישים, ביוה"כ הכל מתעניין, ומוותר להם הכל. נמצא האי יומא חלק מכפרת עמו בני ישראל.

אבינו מלכנו ה'יושב על כסא רחמים'^{גי}, הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך^{גי}, תהי אחרית השנה לטובה ולברכה^{גי}, וכבר מעתה תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

כע"ז אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע שלכן מבקשים על השנה הזאת להראות ולהכריז כי בלא עזר וסיוע ממעל אין בכוחנו עשות מאומה לא לטב ולא למוטב, ובכל רגע ורגע נצרכים אנו לסייעתא דשמיא ול'ברכת השנים'.

מב. כתב ב'גליון חתם סופר' (על השו"ע סי' תקפא) 'והגדולים המתבטלים ממלאכת שמים אינם מתענים בשארי ערב ר"ח, רק בערב ר"ה לקבל פני המלך ית"ש'.

מג. בדרך צחות ומליצה ישרה אמרו בדבריו הנודעים של רבינו האריז"ל זי"ע (שעה"פ שה"ש) על הפסוק 'אני לדודי ודודי לי', וז"ל. ר"ת אלול, לרמוז כי בחדש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל, ונעשה דוד להם לקרבם בתשובה, שהנה איתא בגמ' (גיטין יז.) 'מפני מה תקנו זמן בגיטין, שמא יחפה על בת אחותו', ומבואר בדברי הגמ' שדרך הדוד הנושא את בת אחותו, שאף אם היא קלקלה דרכיה וחטאה כנגדו עדיין הוא מחפה עליה ומשתדל להציל אותה מן העונש המגיע לה מאחר שהוא דודה, ועל דך זה ייאמר גם כאן, אף שחטאנו כנגד אבינו שבשמים וכביכול פגענו בו - אך בחודש אלול הוא נעשה דוד לקרבם בתשובה, והוא עצמו משתדל להציל אותנו להחיותנו כהיום הזה.

מד. בפתחת ה'סליחות' אנו אומרים 'הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך', וביאר המגיד מדובנא זי"ע בדרך משל, לאיש אשר אחיו שבק חיים לכל חי, והשאיר אחריו לאנחות ילד קטן, ריחם הלה על בן אחיו שנשאר יתום בודד ואימץ אותו לו כבן, גידלו וחינכו כשהוא משקיע בו כוחות עצומים לרוב אהבתו אליו. והי היום ויגדל הילד עד שהגיע לפרק האיש מקדש, ובו בעת אף בת דודו הגיעה לפרק

באר הפרשה - פרשת נצבים - וילך

כט

האשה נקנית, מיד הציעו השדכנים את הבחור לדודו מאמצו, ואכן נתרצה בדבר באומרו 'טוב תני אותה לך מתני אותה לאיש אחר'. לא עברו ימים רבים משמחת הנישואין והתברר כי אין הזיווג עולה יפה, ואין הבעל נוהג כראוי לגבי בני ביתו, וכשבאו מים עד נפש נטלה את מטלטליה וחזרה לבית אביה. הלך הבעל לבית דודו ודפק על הדלת, אך אין קול ואין עונה... דודו 'חותנו' אינו מעוניין לראות את פניו לרוב כעסו על שכה נהג בבתו, אך זה המשיך להקיש על הדלת, עד שקרא מאחורי הדלת הנעולה - דודי אהובי ואוהבי, אכן כעסך בצדק הוא, שהרי בתך היא, אך אנא, זכור אל תשכח, כי מלבד זאת הינך גם דודי... כיוצא בדבר באים אנו בבקשת רחמים ותחנונים, אכן 'הגוף' החטיא את הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל, אך מבקשים אנו מהקב"ה, אמת כי הנשמה לך, אך סוף סוף הגוף פעלך, וממילא חוסה על עמלך (הובא במשלי יעקב וילך אות תלב).

מה. מעשה באחד שנכנס אל הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע כשבועיים לפני ר"ה, ואמר, רבי, השי"ת יעזור שיהיה כבר תכלה שנה וקללותיה, השיב הרה"ק ואמר, השי"ת יעזור שכבר יהיה תכלה שנה בברכותיה, שהשנה גם תגמר בברכות (ילקוט מאורי אור). וכך היה מנהג הצדיקים לבית אמשינוב זי"ע לברך ברכת א גוטען אחרית שנה, שגם ה'אחרית שנה' תהיה בטוב...

